



OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLAR İÇİN HAZIRLANAN HİKÂYE KİTAPLARINDAKİ KORKU VE ŞİDDET ÖĞELERİNİN İNCELENMESİ

Muhammed ÖZTÜRK*

Songül GİREN**

Geliş Tarihi: Kasım, 2015

Kabul Tarihi: Ekim, 2016

Öz

Okul öncesi dönemden itibaren, çocukların kitap sevgisini ve okuma alışkanlığını edinmelerinde karşılaştıkları kitapların niteliği oldukça etkilidir. Bu anlamda, küçük çocuklar için kitap seçiminde yetişkinlerin tutumu ve bilgisi önemli rol oynamaktadır. Araştırmada, Aksaray'da yaşayan ailelerin ve öğretmenlerin okul öncesi dönemdeki çocuklar için seçebilecekleri hikâye kitaplarında şiddet ve korku öğelerinin kullanım sıklığı ve varlığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma var olan durumu olduğu gibi aktarmayı amaçladığı için survey (tarama-betimleme) yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Aksaray İl Halk Kütüphanesi ve kitabevlerinde yer alan, okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanarak 2009-2015 yılları arasında yayınlanmış 54 hikâye kitabı, Dağlıoğlu ve Çakmak (2009) tarafından geliştirilen değerlendirme formu ile incelenmiştir. Verilerin analizi sonucunda, korku ve şiddet, resim ve metin olmak üzere kategoriler oluşmuştur. Korku ve şiddet öğelerinin varlığı ile kitaplardaki kullanım sıklığı yüzde ve frekans değerleri verilerek açıklanmıştır. Araştırma sonucuna göre; incelenen hikâye kitaplarında metin ve resim kısımlarında az da olsa şiddet ve korku öğelerinin yer aldığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi dönem, çocuk edebiyatı, hikâye kitapları, şiddet, korku.

EXAMINATION OF PICTURED STORY BOOKS PREPARED FOR PRESCHOL CHILDREN REGARDING ELEMENTS OF FEAR AND VIOLENCE

From the preschool period, the quality of book is important for children to acquire reading habits and love of book. In this sense, attitude and knowledge of adults in book selection for children, play an important role. In the research, it is intended to determine frequency of occurrence and existence of fear and violence in story books that families and teachers could select for children who in preschool period in Aksaray. As the research aims defining of a given situation as it is, descriptive survey model is adopted for this study. Randomly selected 54 story books that published between 2009-2015 which prepared for preschool children and located in Aksaray Public library and bookstores was examined through evaluation form which developed by Dağlıoğlu and Çakmak (2009). As a result of the data analysis, violence, fear, picture and text categories comprised. Frequency of occurrence and existence

* Dr.; Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi ABD, muhammedozturk@gmail.com.

** Yrd. Doç. Dr.; Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi ABD, , sygiren@hotmail.com.

of fear and violence explained by providing percent and frequency values. According to the research result, it is determined that even little items regarding violence and fear is included in story books that examined.

Keywords: Preschool period, Children's literature, Story books, Violence, Fear.

Giriş

Okul öncesi dönem, topluma faydalı bir birey olma yolunda temel davranış ve alışkanlıkların kazanıldığı bir eğitim sürecidir. Bu dönemdeki en etkin eğitim materyallerinden birisi de hikâye kitaplarıdır (Bulut ve Kuşdemir, 2013: 216; Kara, 2012: 227) Hikâye kitapları, çocukların oyun yoluyla hayatı ve insanları tanıdığı okul öncesi dönemde zihinsel, sosyal-duygusal, dil ve kişilik gelişimi gibi pek çok yönden gelişimini destekler; yaratıcılığını geliştirir ve toplumsal kuralları öğrenmesini sağlar (Bulut ve Kuşdemir, 2013: 216; Gönen, Yazıcı, Aydos, Öztürk ve Akbaş, 2014: 48). Bu kitaplar, çocukları nitelikli metinlere yönlendirir ve onlara zamanla okuma kültürü kazandırır (Sever, 2010: 19). Nitelikli hikâye kitapları yoluyla çocukların düşünme ve problem çözme becerileri gelişir, görsel algı becerisi güçlenir, bilgi ve deneyimleri artar, kelime dağarcığı, empati kurma becerisi, merak duygusu, neden sonuç ilişkisi kurma becerisi ve sosyal becerileri gelişir, bunlarla birlikte çocuklar okuma yazmaya ilişkin farkındalık kazanır, duyguları tanır, çevreye ilişkin farkındalık ve eleştiri yeteneği kazanır (Alpöge, 2003: 32; Sever, 2003: 18; Yörükoğlu, 1996: 94).

Çocuk ve kitap arasında güçlü bir bağ kurulması ve çocuklardaki okuma isteğinin okuma alışkanlığına dönüştürülmesi; okul öncesi dönemden itibaren nitelikli kitapların çocuğun yaşamına girmesi ile mümkündür (Kara, 2012: 225). Bu süreçte yetişkinlerin tutumu ve bilgisi önemli rol oynamaktadır. Örneğin; yetişkinler seçtikleri kitapların içerik ve biçimsel özelliklerinin çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygunluğundan emin olmalıdır (Ataseven ve İnandı, 2000: 187). Ayrıca, çocukların eğlenceli ve eğitici hikâye kitapları ile karşılaşmaları sağlanmalıdır.

Karakterleri, ele aldığı konuları ve içerik özellikleri açısından nitelikli kitapların çocuklarla buluşturulması yoluyla çocukları hayatta karşılaşılabilecekleri çeşitli duygulara hazırlamak da mümkündür. Bu noktada, hikâye kitaplarının çocukların temel ihtiyaçlarından olan sevgi, ilgi ve güven duygusunu hissettirecek, dostça duyguların yanında onları tedirginliğe itecek, korkutacak ve endişelenmelerine neden olacak olumsuz durumların da kabul edilebilir olduğunu algılamalarını sağlayacak nitelikte olması gerekir (Yalçın ve Aytaş 2005: 43). Kitaplar, çocukları hayata hazırlama sürecinde tanıtmak istedikleri bu farklı duyguları, ele aldıkları konular aracılığı ile yapmaktadır. Dilidüzgün'e (2000) göre, çocuklara yönelik hazırlanan kitaplar, konularını çocukların karşılaşılabilecekleri problemlerden seçmelidir. Çocuk

için hazırlanan kitaplarda çocuğu eğlendiren ve dinlendiren temaların yanı sıra, kültürel ve evrensel değerler, toplumsal ahlak kuralları, gelenek ve görenekler de göz önünde bulundurulmalıdır. Oğuzkan (2000) ise, mizah duygusunu geliştirecek konuların hiçbir zaman unutulmaması gerektiğinin altını çizmektedir. Hikâye kitabı yoluyla çocuğa kazandırılmak istenen duygu ve becerilerin, olumsuz olay ya da kötü karakterler aracılığıyla değil, olumlu ve iyi olanı ele alarak verilmesi gerekmektedir. Sever'e göre (2003) kitaplar, çocuklar yaşamlarından uzak, anlamakta zorlanacakları konular sunmamalıdır. Şiddet unsurlarına, ideolojik dayatmalara, çocuğu ümitsizliğe, kaderciliğe, önyargıya iten durumlara yer verilmemeli, buna karşın çocuğun hayata karşı girişimci olmasını sağlayacak mesajlar içermelidir.

Okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik olarak hazırlanan hikâye kitaplarında, içeriğin yanında incelenmesi gereken bir diğer unsur da resimlemedir. Şahin'e göre (2014) yaşam boyunca karşılaşılan resimlerin, öğrenme yaşantısında çok önemli bir yeri vardır. Resimler, çocukların duygu ve düşüncelerinin sınırlarını zorlayarak hayal güçlerini geliştirir, yüzlerinde bir gülümseme oluşturur, çocukların kavramsal ve zihinsel gelişimlerini destekler. Çocuklar, okul öncesi dönemde okuma yazma bilmedikleri için bu dönemdeki çocuklar için hazırlanmış hikâye kitaplarındaki resimlemelerin niteliği daha da önem taşımaktadır. Estetik ve yalın bir resimleme ile metin okunmaksızın çocuklara aktarılmak istenen aktarmak mümkündür (Özer, 2006).

Resimleme yaparken, çocukların yaş ve gelişim özellikleri, duyarlılıkları göz önünde bulundurularak yapılmalıdır. Güneş'e göre (2000) kitabın, çocukta olumlu duygulara olanak sağlaması için biçimsel özelliklerinin renkli, resimli ve çekici olması gerekmektedir. Ayrıca kitabı resimleyen kişinin, renklerin çocuklar üzerindeki ruhsal etkilerini bilerek renk seçiminde bulunması gerekmektedir (Dağlıoğlu, 2009: 513).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için kitap yazan / resimleyen kişilerin çocukların ruh sağlığına ilişkin de bilgi sahibi olması beklenmektedir. Çocukların ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyen korku, şiddet, kaygı, öfke, düşmanlık vb. duygular, bazen ailelerden model alma yoluyla, bazen de televizyon, bilgisayar, kitaplar aracılığıyla öğrenilmektedir. Kitaplarda çoğu zaman çocuklara bu duyguları yaratıklar, hayaletler, avcılar, canavarlar, üvey anneler, cadılar gibi bir takım gerçek dışı varlıkların tanıttıkları görülmektedir (Sever, 2003: 16). Bu karakterlerin resimlenme şekli ve ele alınan konu çocukların şiddeti bir sorun çözme yöntemi olarak görmelerine neden olmakta, sağlıklı bir özdeşim kurmalarını engellemekte ve tüm bunlar nihayetinde çocukların kişilik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Sever, 2002: 32). Resimli çocuk kitaplarıyla ilgili gerçekleştirilen çalışmalar genellikle kitapların resimleme, içerik ve

fiziksel özelliklerine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Doğrudan resimli hikâye kitaplarındaki korku ve şiddet öğelerine ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar ise 2005 yılına kadar basılan kitaplar incelenmiştir. Ancak bu araştırmada, Aksaray’da yaşayan ailelerin ve öğretmenlerin okul öncesi dönemdeki çocuklar için seçebilecekleri, 2009-2015 yılları arasında basılmış, hikâye kitaplarında şiddet ve korku öğelerinin varlığı ve kullanım sıklığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ele alınan araştırma soruları şu şekildedir:

1. Aksaray il merkezinde halk kütüphanesi ve mevcut kitap evlerinde bulunan 2009-2015 yılları arasında yayınlanan, okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik hazırlanmış hikâye kitaplarının metin bölümünde şiddet içerikli kelimelerin kullanım sıklığı nedir?

2. Aksaray il merkezinde halk kütüphanesi ve mevcut kitap evlerinde bulunan 2009-2015 yılları arasında yayınlanan, okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik hazırlanmış hikâye kitaplarının metin bölümünde korku içerikli kelimelerin kullanım sıklığı nedir?

3. Aksaray il merkezinde halk kütüphanesi ve mevcut kitap evlerinde bulunan 2009-2015 yılları arasında yayınlanan, okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik hazırlanmış hikâye kitaplarının resim bölümünde belirlenen şiddet içerikli görüntülerin kullanım sıklığı nedir?

4. Aksaray il merkezinde halk kütüphanesi ve mevcut kitap evlerinde bulunan 2009-2015 yılları arasında yayınlanan, okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik hazırlanmış hikâye kitaplarının resim bölümünde belirlenen korku içerikli görüntülerin kullanım sıklığı nedir?

Yöntem

Araştırma var olan durumu olduğu gibi aktarmayı amaçladığından dolayı survey (tarama- betimleme) yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli daha önce gerçekleşmiş ve hâlen mevcut durumu olduğu gibi betimleyen bir yöntemdir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009: 16).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile oluşturulmuştur. Ölçüt olarak kitapların yayımlandığı yıl, yaş grubu, Aksaray’da bulunan kitabeveleri ve halk kütüphanesinde bulunan hikâye kitapları örneklem olarak ele alınmıştır. Bu şartlar altında Aksaray ilinde, 2009 - 2015 yılları arasında 20 farklı yayınevi tarafından yayınlanmış 54 hikâye kitabına ulaşılmıştır. Bu kitaplar 2-8 yaş grubu çocuklar için hazırlanmıştır. Yayınevleri kitapların üzerine genellikle yaş grubu olarak 3-8 yaş arası, 5-8 yaş arası gibi geniş yaş aralıkları belirttiklerinden dolayı yaş grubu kitapların üzerinde belirtilen alt yaş sınırı ve üst yaş sınırı göz önünde bulundurularak ifade edilmiştir. Ayrıca, kitaplardan %41.8’i yabancı dilden Türkçeye çevrilmiştir.

Veri toplama aracı

Araştırmada, veri toplama aracı olarak Dağlıoğlu ve Çakmak (2009) tarafından hazırlanan “Hikâye Kitaplarında Yer Alan Korku ve Şiddet Öğelerine İlişkin Form” kullanılmıştır. Araştırmacılar veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek için “uzman incelemesi” stratejisini kullanmışlardır. Üniversitelerin okul öncesi ve resim-iş eğitimi anabilim dallarından birer uzmandan görüş alınarak kitapların metin ve resim kısımlarındaki korku ve şiddet öğeleri ile ilgili bir değerlendirme formu düzenlenmiştir. Bu araç üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kitap ile ilgili genel özellikler yer alırken ikinci bölümde, resim (12 madde) ve metinlerde (16 madde) karşılaşılabilecek şiddete ilişkin unsurlar, son bölümde ise resim (13 madde) ve metinlerde (10 madde) karşılaşılabilecek korkuya ilişkin unsurların varlığına ilişkin maddeler yer almaktadır. İkinci ve üçüncü bölümde yer alan her bir maddenin metinde veya resimde hangi sıklıkta bulunduğu 6 dereceli (0 hiç bulunmayan, 1 bulunan, 2 bir kez, 3 iki kez, 4 üç kez, 5 dört ve daha fazla kez belirtilen) bir değerlendirme sistemi ile ölçülmektedir.

Verilerin Analizi

Veri analizinin ilk aşamasında, her bir kitap içerdiği korku ve şiddete ilişkin unsurlar açısından çocuk edebiyatı dersini almış 17 okul öncesi eğitimi anabilim dalı lisans öğrencisi tarafından birlikte incelenmiştir. İkinci aşamada ise, aynı kitaplar okul öncesi eğitimi alanında uzman üç araştırmacı tarafından her bir hikâye kitabı ayrı ayrı tekrar incelenmiştir. Forma girilen veriler SPSS 17 paket programıyla analiz edilmiştir. Veriler analiz edilirken, sözcük analiz birimi ve çizim analiz birimi kullanılmıştır. Eğer belirtilen sözcük veya çizim özelliği kitapta bulunmuyorsa “0” bulunuyorsa “1” değeri verilmiştir. Ayrıca söz konusu sözcük veya resimlerin kullanım sıklığını göstermek amacıyla düzenli olarak artan “2-6” arasındaki değerler verilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Verilerin analizi sonucunda, şiddet ve korku, metin ve resim kısımları olmak üzere kategoriler oluşmuştur. Korku ve şiddet öğelerinin varlığı ile kitaplardaki kullanım sıklığı yüzde ve frekans değerleri verilerek açıklanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, incelenen hikâye kitaplarından elde edilen bulgular; metin kısmında yer alan şiddet ve korku ile ilgili bulgular ve resim kısmında yer alan şiddet ve korku ile ilgili bulgular olmak üzere iki başlık altında verilmiştir.

İncelenen Hikâye Kitaplarının Metinlerinde Yer Alan Şiddet ve Korku ile İlgili Bulgular

Hikâyelerin metinlerinde yer alan şiddete ilişkin kelimelerin kullanım sıklığı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1 Hikâyelerin Metinlerinde Yer Alan Şiddete İlişkin Kelimelerin Kullanım Sıklığı

Şiddet İçerikli kelimeler	Hiç bulunmayan		Bulunan		Bir kez Bulunan		İki kez Bulunan		Üç kez Bulunan		Dört kez Bulunan	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Bağırarak	40	74.1	14	5.9	9	16.7	2	3.7	2	3.7	1	1.9
Hakaret etmek	48	88.9	6	11.1	3	5.6	1	1.9	1	1.9	1	1.9
Tehdit etmek	52	96.3	2	3.7	1	1.9	0	0	1	1.9	0	0
Canını acıtmak	47	87	7	13	3	5.6	2	3.7	1	1.9	1	1.9
Saldırmak	49	90.7	5	9.3	1	1.9	1	1.9	1	1.9	2	3.7
Tekmelemek	53	98.1	1	1.9	0	0	1	1.9	0	0	0	0
Kırmak	50	92.6	4	7.4	3	5.6	0	0	1	1.9	0	0
Kesmek	51	94.4	3	5.6	3	5.6	0	0	0	0	0	0
Parçalamak	54	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bıçaklamak	54	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ateş etmek	54	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Öldürmek	53	98.1	1	1.9	1	1.9	0	0	0	0	0	0
Sütun ort.	50	93.4	4	6.6	2	3.7	0.5	1.09	0.5	1.09	0.4	0.7

Hikâyede yer alan metinler şiddete ilişkin unsurlar açısından değerlendirildiğinde, Tablo 1’de görüldüğü gibi şiddet içerikli eylemlerden oluşan kelimeler hafif olandan ağır olana doğru sıralanmıştır. Kitapların metin kısımlarında %6.6 oranında şiddete ilişkin unsurların yer aldığı ve bunların içerisinde de en fazla %25.9 oranında bağırarak, % 13 oranında canını acıtmak ve %11.1 oranında hakaret etmek ile ilgili unsurların olduğu ortaya çıkmıştır. Kitapların metin bölümlerinde ise genelde hafif düzeyde şiddete ilişkin öğelerin yer aldığı ve bıçaklamak (%100), parçalamak (%100) ve tekmelemek (%100) gibi ağır şiddet öğelerine yer verilmediği belirlenmiştir.

İncelenen hikâyelerin metinlerinde yer alan korkuya ilişkin kelimelerin kullanım sıklığına Tablo 2’de verilmiştir.

Korku İçerikli Kelimeler	Hiç bulunmayan		Bulunan		Bir kez Bulunan		İki kez Bulunan		Üç kez Bulunan		Dört kez Bulunan	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Gerçek üstü karakter	51	94.4	3	5.6	2	3.7	0	0	0	0	1	1.9
Karanlık	46	85.2	8	14.8	6	11.1	2	3.7	0	0	0	0
Gölge oyunları	54	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ani sert hareketler	39	72.2	15	27.8	7	13	4	7.4	1	1.9	3	5.6
Esrarengiz olaylar	49	90.7	5	9.3	3	5.6	0	0	1	1.9	1	1.9
Doğadaki sesler	36	66.7	18	33.3	14	25.9	2	3.7	0	0	2	3.7
Korkutucu ses efektleri	48	88.9	6	11.1	5	9.3	0	0	0	0	1	1.9
Çığlık atma bağırma	37	68.5	17	31.5	11	20.4	1	1.9	3	5.6	2	3.7
Saklanıp aniden ortaya çıkan karakterler	49	90.7	5	9.3	3	5.6	0	0	1	1.9	1	1.9
Aşırı sihir öğeleri	53	98.1	1	1.9	0	0	1	1.9	0	0	0	0
Sütun ort.	46	85.6	8	14.4	5.1	9.4	1	1.9	0.6	1.03	1.1	2.06

Araştırmada incelenen hikâye kitaplarının metin kısımlarında %14.5 oranında korku ögesi içeren kelimelerin olduğu görülmektedir. Korkuya ilişkin öge içeren kelimeler en çok %31.5 oranında çığlık atma ve bağırma, %27.8 ani sert hareketler ve %14.8 karanlık ilgili ifadeler olduğu bulunmuştur. İncelenen kitaplarda gölge oyunları ile ilgili kelimelere hiç yer verilmediği, aşırı sihir öğeleri (%98.1) ve gerçek üstü karakterler (Cin, dev, cüce) (%94.4) ile ilgili sözcüklerin en az kullanılanlardan olduğu belirlenmiştir.

İncelenen Hikâye Kitaplarının Resimlerinde Yer Alan Şiddet ve Korku ile İlgili Bulgular

Hikâyelerin resimlerinde yer alan şiddete ilişkin görüntülerin kullanım sıklığı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3 Hikâye Kitaplarının Resimlerinde Yer Alan Şiddete İlişkin Görüntülerin Kullanım Sıklığı

Şiddet İçerikli Görüntüler	Hiç bulunmayan		Bulunan		Bir kez Bulunan		İki kez Bulunan		Üç kez Bulunan		Dört kez Bulunan	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Saldırmak	49	90.7	5	9.3	4	7.4	0	0	0	0	1	1.9
Bağırmak	45	83.3	9	16.7	6	11.1	2	3.7	0	0	1	1.9
Kavga etmek	49	90.7	5	9.3	3	5.6	2	3.7	0	0	0	0
Dayak atmak/yemek	51	94.4	3	5.6	3	5.6	0	0	0	0	0	0
Vurmak	52	96.3	2	3.7	2	3.7	0	0	0	0	0	0
Tekmelemek	54	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Parçalamak	53	98.1	1	1.9	1	1.9	0	0	0	0	0	0
Ezmek	53	98.1	1	1.9	1	1.9	0	0	0	0	0	0
Boğmak	54	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bıçaklamak	54	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kan akışını göstermek	53	98.1	1	1.9	1	1.9	0	0	0	0	0	0
Sivri dişler	48	88.9	6	11.1	3	5.6	1	1.9	1	1.9	1	1.9
Aşırı kızgın yüz ifadeleri	44	81.5	10	18.5	4	7.4	3	5.6	2	3.7	1	1.9
Kesik vücut parçaları göstermek	52	96.3	2	3.7	2	3.7	0	0	0	0	0	0
Renk kullanımı	50	92.6	4	7.4	3	5.6	1	1.9	0	0	0	0
Çizgi kullanımı	49	90.7	5	9.3	4	7.4	1	1.9	0	0	0	0
Sütun ort.	50	93,7	4	6,3	2,3	4,3	0,6	1,1	0,2	0,3	0,25	0,35

Tablo 3 incelendiğinde, hikâye kitaplarının resimlerinde şiddet öğelerinin yaklaşık % 6.3 oranında olduğu görülmektedir. Şiddet öğelerinin bulunma oranlarına bakıldığında en çok

%18.5 oranında aşırı kızgın yüz ifadeleri, % 16.7 oranında bağırarak ve % 11.1 oranında sivri dişler ile ilgili öğelere yer verildiği saptanmıştır. Bu bulgular dikkate alındığında kitapların resimlerinde de metin kısımlarına benzer hafif düzeyde şiddet öğelerine yer aldığı görülmektedir. Buna karşın hikâye kitaplarının % 92'sinde şiddete ilişkin herhangi bir öğeye rastlanmadığı ve boğmak (%100), bıçaklamak (%100) ve ezmek (%98.1) gibi şiddetin yoğun olduğu öğelerinin kullanılmadığı görülmektedir.

Hikâyelerin resimlerinde yer alan korkuya ilişkin görüntülerin kullanım sıklığı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 Hikâyelerin Resimlerinde Yer Alan Korkuya İlişkin Görüntülerin Kullanım Sıklığına Göre Dağılımı

Korku İçerikli Görüntüler	Hiç bulunmayan		Bulunan		Bir kez Bulunan		İki kez Bulunan		Üç kez Bulunan		Dört kez Bulunan	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Gerçek üstü karakter	52	96.3	2	5.7	2	3.7	0	0	0	0	0	0
Karanlık	45	83.3	9	16.7	5	9.3	3	5.6	1	1.9	0	0
Gölge oyunları	54	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ani sert hareketler	44	81.5	13	18.5	7	13	2	3.7	0	0	1	1.9
Esrarengiz olaylar	51	94.4	3	5.6	1	1.9	1	1.9	0	0	1	1.9
Korkutma	50	92.6	2	7.4	2	3.7	1	1.9	1	1.9	0	0
Korkmuş yüz ifadeleri	32	59.3	22	40.7	11	20.4	3	5.6	3	5.6	5	9.3
Saklanıp aniden ort. Çıkan yüz ifadeleri	50	92.6	4	7.4	2	3.7	1	1.9	0	0	1	1.9
Aşırı sihir gösterileri	52	96.3	2	3.7	0	0	2	3.7	0	0	0	0
Aşırı büyük karakterler	49	90.7	5	9.3	2	3.7	1	1.9	1	1.9	1	1.9
Aşırı küçük karakterler	46	85.2	8	14.8	3	5.6	1	1.9	2	3.7	2	3.7
Renk	48	88.9	6	11.1	3	5.6	1	1.9	1	1.9	1	1.9

kullanımı							
Çizgi kullanımı	46 85.2	8 14.8	5 9.3	1 1.9	1 1.9	1 1.9	
Sütun ort.	47.6 88.1	7 11.9	3,3 6,1	1,3 2,4	0,7 1,2	1 1,9	

Tablo 4 incelendiğinde, kitapların resimlerinde % 11.9 oranında korkuya ilişkin unsurların yer aldığı görülmektedir. Resimlerde belirtilen korku unsurları göz önüne alındığında en çok %40.7 oranında korkmuş yüz ifadeleri, %18.5 oranında ani sert hareketler ve % 16.7 oranında karanlık ile ilgili resimlerin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Ancak kitapların resim kısımlarında gölge oyunlarına (% 100) yer verilmediği, aşırı sihir öğelerine (%96.3) ve esrarengiz olaylara (% 94.4) ise çok az yer verildiği tespit edilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Gerçekleştirilen araştırmada, hikâye kitaplarının metin ve resimleri, korku ve şiddet öğeleri olmak üzere spesifik bir bakış açısı ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda; incelenen hikâye kitaplarında şiddet ve korkuya ilişkin unsurların metin ve resim kısımlarında birbirine yakın oranlarda yer aldığı belirlenmiştir. Kitapların resim ve metin kısmındaki korku ve şiddet öğesi içeren unsurlar genel olarak %9.8 oranındadır. Diğer bir deyişle kitapların %90.2'sinde şiddet veya korku öğesi içeren unsurlar bulunmamaktadır. Belirlenen şiddet ya da korku öğelerinin de çoğunlukla hafif derecede şiddet/korku unsuru içerdiği görülmektedir. Bu durum olumlu bir sonuç olarak gözüktüğü de %9.8 oranında şiddet ve korku unsurunun okul öncesi dönem çocuklarının hikâye kitaplarında yer alması rahatsız edici ve üzerinde daha fazla araştırma yapılması gereken bir konudur. Ancak, literatürde okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan hikâye kitaplarıyla ilgili yapılan çalışmalar genel olarak göz önünde bulundurulduğunda, genellikle kitapların resimleme özellikleri, içeriğin okul öncesi programında yer alan kazanım ve göstergelere uygunluğu ve içerik özellikleri gibi unsurların incelendiği görülmektedir (Bulut ve Kuşdemir, 2013: 215; Demircan, 2006: 12; Gönen, Yazıcı, Aydos, Gönen, Uludağ, Tanrıbuyurdu, Tüfekçi, 2014: 126; Gönen, Aydos ve Ertürk, 2012: 5280; Güleç ve Gönen, 1997: 42; Öztürk, Akbaş, 2014: 39; Özkan ve Yılmaz, 2006: 767; Tosunoğlu ve Kayadibi, 2006: 339).

Hikâye kitapları korku içeren sözcük ve resimlemeler açısından ele alındığında, kitapların metin ve resimlerinde %13 oranında korkuya ilişkin unsurlara rastlanmıştır. Dağlıoğlu ve Çakmak (2009: 524) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları mevcut çalışmayı destekler niteliktedir. Bununla birlikte Fırat, Güveç ve Şahin (2013: 235) tarafından gerçekleştirilen çalışmada hikâye kitaplarının metin kısımlarında %7 oranında korkuya ilişkin öğelerin yer

aldığı ortaya çıkmıştır. Mevcut çalışmada metin içerisinde korkuya ilişkin yer alan öğeler: ani sert hareketler, çığlık atma bağırma, doğadaki sesler ve karanlıktır. Dağlıoğlu ve Çakmak (2009: 521)'in inceledikleri kitaplarda ise metin kısımlarında yoğun olarak çığlık atma / bağırmanın korku öğesi olarak göze çarptığı görülmektedir. Mevcut araştırmada, resim içerisinde korkuya ilişkin yer alan öğeler ise korkmuş yüz ifadeleri, ani sert hareketler ve aşırı küçük karakterlerdir. Dağlıoğlu ve Çakmak (2009: 521) tarafından gerçekleştirilen çalışma ile mevcut çalışma resimlerde yer alan korkuya ilişkin unsurlar açısından birbirine benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte Bilgin (2011: 106) tarafından yapılan bir başka araştırmada, 1990-2010 yılları arasında yayımlanan 5-6 yaş çocuklarına yönelik basılan toplam 220 resimli çocuk kitabı incelenmiş, incelenen kitapların resimlerinde %23 oranında korkutucu öğelerin olduğu ve hikâyede seçilen karakterlerin %16'sının gerçek hayatta korkulan varlıklardan seçildiği belirtilmiştir. Sever (2002: 31) tarafından ilkökul düzeyindeki çocuklara yönelik hikâye kitapları üzerinde yapılan çalışmada, bazı hikâye kitapları korku ve şiddet öğeleri açısından analiz edilmiş, çıkan sonuçlar bazı kitapların içeriğinde ciddi oranda şiddet öğelerinin yer aldığı gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Ancak Konar (2004: 78) tarafından 1995-2002 yılları arasında yayımlanan toplam 164 okul öncesi hikâye kitabında korkuya ilişkin öğeler sadece % 0.6 oranında yer almıştır. Ortaya çıkan oranlara göre, korkuya ilişkin unsurlar içeren resim ve metinler okul öncesi dönem çocukları açısından önemli bir risk olduğunu göstermektedir. Yetişkinlerin çocuklara korkutucu öğeler içeren kitapları okuyarak onlara korkuyu öğretmesi, çocukların girişimcilik ve kendine güven duygularını geliştirmesini engellemekte ve korkularını gittikçe çoğaltmaktadır (MEB, 2014: 16).

Hikâye kitapları şiddet öğeleri açısından incelendiğinde, kitapların metin ve resim kısımlarında %6.5 oranında şiddete ilişkin unsurun yer aldığı ortaya çıkmıştır. Dağlıoğlu ve Çakmak (2009: 523) tarafından yapılan çalışmada incelenen hikâye kitaplarının metin ve resimlerinde %8 oranında şiddete ilişkin öğenin yer aldığı ve mevcut çalışmayı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bilgin (2011: 125) tarafından yapılan araştırmada, incelenen resimli hikâye kitaplarının %16'sı şiddet öğeleri içerdiği ve %24'ünün çocuğa uygun yaşam durumları içermediği belirtilmiştir. Ancak Fırat, Güleç ve Şahin (2013: 235) tarafından yapılan çalışmada çocuk kitaplarında metin kısmında, %15.2 oranında şiddete ilişkin unsurların yer aldığı belirtilmiştir. Turan tarafından (2006: 8) yapılan araştırmada, Ömer Seyfettin'in 10 kitabında yer alan toplam 129 hikâye içeriği incelenmiş, ölüm, savaş ve şiddet öğelerine çok fazla yer verdiği görülmüştür. Bu sonuçlar mevcut çalışmada ortaya çıkan sonuçların oldukça üzerindedir. Mevcut çalışma içerisinde metin içerisinde yer alan şiddete ilişkin unsurlar; bağırma, hakaret etmek ve saldırma olarak sıralanabilir. Resim içerisinde şiddete ilişkin unsurlar ise, bağırma, sivri dişler ve aşırı kızgın yüz ifadeleri şeklindedir. Literatür

incelendiğinde, Okul öncesi dönemde çocuklar okuma-yazma bilmedikleri için resimler kitapların dili gibidir. Bu nedenle hikâye kitaplarının resimleri büyük bir titizlikle hazırlanmalıdır.

Hikâye kitapları genel olarak değerlendirildiğinde, resim ve metin kısımlarında korkuya ilişkin öğelerin şiddete ilişkin öğelere göre daha fazla yer aldığı ortaya çıkmıştır. Kitaplarda, etrafındakilere bağırarak hakaret eden, onların canını acıtan karakterlerin çocuklara bu anlamda olumsuz birer model oldukları söylenebilir. Başal (2012) çocuklarda saldırganlığın oluşumu üzerinde öğrenmenin ve model almanın önemli bir etkisi olduğunu ifade etmektedir. Çocukların şiddet öğelerini barındıran kitaplarla karşılaşmaları, saldırganlığının bir kişilik özelliği olmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle çocukları kitapla buluşturmakla görevli olan ebeveynlerin onlara en uygun olanı seçmesi son derece önemlidir. Gündüz Sağlam (2007: 71)'in yaptığı araştırmada, babaların çocuk kitabı seçerken şiddet ve korku unsurlarının bulunmaması, konusunda annelere oranla daha az duyarlılığa sahip ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak; çocuk kitaplarının en önemli işlevlerinden biri olan çocukları ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı bir birey olmaya hazırlanma işlevi kuşkusuz şiddet ve korku öğeleri içeren kitaplar ile mümkün olmayacaktır. Bu açıdan düşünüldüğünde, çocukların ileride sosyal ilişkileri zayıf, saldırganlığı sorun çözme yöntemi olarak gören ve kendine güveni olmayan bireyler olmalarını engellemede, nitelikli kitapların gücünden yararlanılması gerektiği söylenebilir. Anne babalara ve öğretmenlere çocuklar için hikâye kitabı seçerken kitabın içerik ve resimleme özelliklerinin taşıması gereken niteliklerini bilerek, çocuğun yüksek yararını gözeterek bilinçli seçimlerde bulunmaları önerilmektedir. Ayrıca, okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik kitaplar yayınlayan yayınevlerinin konunun uzmanlarından destek alarak anne - baba ve öğretmenlerin seçim hakkını artıracak nitelikli kitaplar yayınlamaları önerilmektedir.

Kaynaklar

- ALPÖGE, G. (2003). Çocuk Edebiyatının Çocuk Gelişimine Katkısı. *Çocuk*, 24, 32–33.
- ATASEVEN, F. ve İNANDI, Y. (2000). *Çocuk Kitaplarının Çeşitli Yönleriyle İncelenmesi*. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. *1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, (Sorunlar ve Çözüm Yolları) 20-21 Ocak 2000*, (ss. 187-206). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Merkezi Yayınları.
- BAŞAL, H. A. (2012). *Gelişim ve Psikoloji, Nasıl Mutlu ve Başarılı Bir Çocuk Yetiştirebilirim?* Bursa: Ekin Yayınları.
- BİLGİN, H. (2011). *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelik Kavramına Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- BULUT, P. ve KUŞDEMİR, Y. (2013). Tübitak Tarafından Yayınlanan Çocuk Kitaplarının İçerik Özelliklerinin İncelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (12), 215-226.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş.; ÇAKMAK, E.; AKGÜN, Ö.; KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- DAĞLIOĞLU, H. E. VE ÇAKMAK, Ö. Ç., (2009). Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Yayınlanan Hikâye Kitaplarının Şiddet ve Korku Öğeleri Açısından İncelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 510-534.
- DEMİRCAN, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1) 12-27.
- DİLİDÜZGÜN, S. (2000). *Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik*. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. *1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları*. (ss. 253-267). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Dil Eğitim Merkezi Yayınları.
- FIRAT, H.; GÜLEÇ, H. ve ŞAHİN, Ç., (2013). Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Hazırlanan Masal ve Öykü Kitaplarının Korku ve Şiddet Öğeleri Açısından İncelenmesi. *International Journal of Social Science*, 6(5), 217-241.
- GÖNEN, M.(1988). *Anaokuluna Giden Dört- Beş Yaş Çocuklarına Resimli Kitaplarla Yapılan Eğitimin Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- GÖNEN, M.; ULUDAĞ, G.; TANRIBUYURDU, E. ve TÜFEKÇİ, E., (2014). 0-3 Yaş Çocuklarına Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Özelliklerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 126-139.
- GÖNEN, M., YAZICI, D. N., AYDOS, E. H., ÖZTÜRK, M. ve AKBAŞ, S. C. (2014). A Study of Compatibility of Picture Storybooks Prepared for Children 3-8 Years Range in Early Childhood Period with the Indicators and Concepts Identified for Language and Cognitive Development in Ministry of Education 2013 Early Childhood Education Program. *The Asian Conference on Education 2014. Osaka, Japan*.
- GÜLEÇ, H. Ç. VE GÖNEN, M. (1997). 1974-1993 yılları Arasında Türkçe Basılmış Olan Resimli Öykü Kitaplarının Resimlendirme ve Fiziksel Özellikleri Yönünden İncelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 1(11), 42-53.
- GÖNEN, M, AYDOS, H. ve ERTÜRK, G. (2012). Social Skills in Pictured Story Books. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 46, 5280-5284.
- GÜNDÜZ, S. A. (2007). Anne – baba ve öğretmenlerin okul öncesi çocuk kitaplarını değerlendirmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- GÜNEŞ, F. (2000). Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Ölçütleri Açısından İncelenmesi. *1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Yolları* (Yayına Hazırlayan Doç. Dr. Sedat Sever). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi – TÖMER Dil Eğitim Merkezi
- JOHNSTON, P. R. (2006). Children's Literature. Winch, G.; March P.; Ljungdahl, L.; Holliday, M. (Eds.). New York: Oxford University.
- KARA, C. (2012). Çocuk Kitabı Seçiminde Resimlemelerle İlgili Olarak Ebeveynin Dikkat Etmesi Gereken Başlıca Unsurlar. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 225-232.

- KARAMAN KEPENEKÇİ, Y. ve ASLAN, C. (2011). *Okul Öncesi Döneme Seslenen Kitaplarda Çocuk Hakları. Eğitim, Araştırma ve İnceleme Dizisi-I*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- KONAR, E. (2004). *1995-2002 Yılları Arasında Yayımlanan Okul Öncesi Hikâye Kitaplarındaki Bazı Kavramların İçerik ve Biçimsel Olarak İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB (2014). *Uyumsuz Çocuklar. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- OĞUZKAN, A. F. (2000). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÖZER, A. (2006). *Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliliği* (Yayına Hazırlayan: Sedat Sever). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (4-6 Ekim 2006)*. (ss. 425-432). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No:203.
- ÖZKAN, N. ve YILMAZ, B. (2006). *Çocuk Kitaplarında Dil Sorunları* (Yayına Hazırlayan: Sedat Sever). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (4-6 Ekim 2006)*. (ss. 767-778). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No:203.
- SEVER, S. (2002). *Çocuk Kitaplarına Yansıtılan Şiddet (Milli Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında Bir Değerlendirme)*. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 26-37.
- SEVER, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- SEVER, S. (2009). *Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Temel Özellikler. İlköğretimde çocuk edebiyatı (Ed. Z. GÜNEŞ)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, No:1764.
- SEVER, S. (2010). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Tudem Yayıncılık.
- SEVER, S., (2002). *Çocuk Kitaplarına Yansıtılan Şiddet (Milli Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında Bir Değerlendirme)*. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(2), 25-37.
- ŞAHİN, G. (2014). *Okul Öncesi Dönem Çocuk Kitaplarında Görsel Bir Uyarın Olarak Resim*. *Electronic Turkish Studies*, 9(3),1309-1309.
- TEKİN, H. (2005). *Çocuk Edebiyatında Şiddet Korku ve Sevgi Üçgeni*. *Hece Edebiyat Dergisi*, 105, 304-306.
- TOSUNOĞLU, M. ve KAYADİBİ, N. (2006). *Türkiye’de 2000-2005 Yılları Arasında Devlet Tarafından Yayımlanmış Çocuk Kitaplarının Biçim ve İçerik Analizi*. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (4-6 Ekim 2006)*. (ss. 339-347). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No:203.
- TURAN, L. (2006). *Violence and Death in Stories of War Period Writer Ömer Seyfettin*. *Online Submission*.
- YALÇIN A. ve AYTAŞ, G. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçay Yayınları.
- YAVUZER, H. (2003). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık San. Tic. A.Ş.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1996). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.